

LA FORÇA D'UNA CADENA DESCANSA SOBRE L'ANELLA MÉS DÈBIL: MESTRESSES ARTESANES BARCELONINES AL SEGLE XIX

Juanjo Romero Marín
Universitat de Barcelona

El món de les manufactures urbanes barcelonines va estar sotmès als gremis durant segles; eren les institucions que regulaven tot allò referit als oficis, des de la manera de convertir-se en artesà fins al nombre de tallers per mestre. Al primer terç del segle dinou, però, tot va canviar: els liberals van fer-se amb el poder polític i a Barcelona la industrialització va establir-se amb força i alterà l'estructura econòmica i social de la ciutat. Els nous desafiaments, entre d'altres la pròpia desaparició del gremis, va provocar la reordenació de les estratègies dels menestrals. Des d'aquell moment les velles corporacions van ser substituïdes per altres mecanismes de protecció i reproducció del grup basats en les relacions interpersonals.

En aquest context, el paper de les dones va ser crucial i superà les barreres i els obstacles que fins llavors havien imposat els gremis. Així, les dones menestrals van allunyar-se del nou model liberal de 'separació d'esferes' –segons el qual les dones eren progressivament apartades dels espais públics de relació social– mitjançant la seva inserció dins dels mecanismes de reproducció i expansió de les economies artesanals que, evidentment, implicaven una major participació en les esferes públiques. D'aquesta manera, la redefinició dels oficis, en el sentit de la seva constitució en 'patrimoni' afavorí la major implicació productiva de les dones de família artesana i no només a través del seu treball manual als tallers sinó també amb la seva participació, en companyia dels seus marits o com a vídues, en la gestió independent dels negocis artesanals. Aquesta major implicació de les menestrals, a més, no estava condicionada ni per la dimensió del taller ni pel sector. Així mateix, la participació femenina en la gestió podia implicar el control sobre els treballadors, fet que evidenciava les capacitats i la formació de les 'dones de l'ofici' a Barcelona.